

Tussen participatie en representatie. Contextuele en structurele dimensies van de Vlaamse derde wereldbeweging, 1955-2000.

Jan Van de Poel

Promotor: prof. dr. Guy Vanthemsche

Samenvatting

Dit onderzoek naar het ontstaan en de ontwikkeling van de derdewereldbeweging in Vlaanderen sinds het midden van de jaren 1950 ziet de NGO's voor ontwikkelingssamenwerking in essentie niet als een medium voor een middelentransfer naar het Zuiden (de 'derde wereld') maar als de emanatie van een sociale beweging. Als sociale bewegingsorganisaties geven de NGO's vorm aan een maatschappelijk alternatief, met implicaties op vlak van ideologie, praxis en organisatie. De focus in dit onderzoek ligt op het organisatorische aspect. De centrale vraag daarbij luidt of en op welke manier NGO's voor ontwikkelingssamenwerking een sociale beweging blijven waarin de principes van de participatieve democratie in de praktijk worden gebracht.

Op basis van de beschikbare sociaalwetenschappelijke literatuur ontwikkelt dit onderzoek de centrale assumptie dat het democratisch werken van NGO's als sociale bewegingsorganisaties bepaald wordt door zowel contextuele als structurele dimensies. De contextuele dimensies verwijzen naar de maatschappelijke structuren en actoren die zich buiten de organisaties bevinden en de NGO's een zekere legitimiteit verlenen, terwijl de structurele dimensies naar de relaties tussen de actoren binnen de organisatie verwijzen.

Dit onderzoek op basis van een doelgerichte selectie van 7 NGO's (Broederlijk Delen, NCOS-11.11.11, Wereldsolidariteit, fos, Oxfam-Wereldwinkels, Vredeseilanden en Coopibo) toont aan dat NGO's voor ontwikkelingssamenwerking niet noodzakelijk op mechanistische manier streven naar de meest formeel-rationele organisatievorm. NGO's bouwen defensieve mechanismen op die hen beschermen tegen een exclusief rationeel-bureaucratische logica. Het succes van die mechanismen is afhankelijk van de wijze waarop de NGO een evenwicht kan realiseren tussen haar participatieve (vis-à-vis leden en achterban) en representatieve (vis-à-vis omringende maatschappelijke structuren) functies. Dit onderzoek legt bovendien een aantal factoren bloot die dat evenwicht mee bepalen: een brede maar doelgerichte en selectieve relatie met achterban en publieke opinie, een coöperatieve maar complementaire relatie met de overheid en de kanalisering van het interne organisatorische conflict in functie van de 'genetische code' van de organisatie.

Summary

This research on the origins and evolution of the third world solidarity movement in Flanders since the late 1950s does not essentially see NGO's for development cooperation as a means of transferring resources to the 'global South' ('third world') but as an exteriorization of a social movement. Our assumption is that NGO's, as social movement organizations, prefigure a societal alternative with ideological, praxeological and organizational implications. The focus in this research is on the organizational aspect. The central question is whether and how NGO's for development cooperation remain a social movement that brings into the practice the principles of participative democracy.

Based on the available literature in the social sciences this research develops the central assumption that democratic governance of NGO's is determined by both contextual and structural dimensions. Contextual dimensions refer to the socio-political structures and actors outside the organization that give them a certain legitimacy, while structural dimensions refer to the relations between different actors inside the organization.

This research, based on 7 carefully selected NGO's (Broederlijk Delen, NCOS-11.11.11, Wereldsolidariteit, fos, Oxfam-Wereldwinkels, Vredeseilanden and Coopibo), demonstrates that NGO's for development cooperation do not mechanically adopt the most formally rational organizational forms. NGO's develop defensive mechanisms that protect them from an exclusive rational-bureaucratic logic. The success of those mechanisms depends on the ways in which NGO's are able to realize an equilibrium between their participative (vis-à-vis members and constituency) and representative (vis-à-vis surrounding socio-political structures) functions. Moreover this research reveals a number of factors that co-determine this equilibrium: a broad but purposeful and selective relation with the constituency and general public, a cooperative but complementary relation with government and the channeling of the internal organizational conflict in function of the 'genetic code' of the organization.